

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของคณะกรรมการวัดต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของคณะกรรมการวัดต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกปัจจัยตามส่วนบุคคล ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คณะกรรมการวัดในเขตตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน ๑๘๔ คน ซึ่งผู้ศึกษาทำการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) โดยใช้ระเบียบวิธีเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การทดสอบค่าที (t – test) และค่าเอฟ (f – test) โดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามตามสาระสำคัญของแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติแจกแจงความถี่ โดยผู้วิจัยได้จัดกลุ่มข้อมูลตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ผลการวิจัยสามารถนำมาสรุป อภิปรายผลและมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” สามารถสรุปผลการศึกษาวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า คณะกรรมการวัดผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีเพศชาย-หญิง เท่าๆกัน จำนวน ๙๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐ มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๕๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๐ มีสถานภาพ สมรส จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๘ มีอาชีพ รับจ้าง จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๒ มีวุฒิ การศึกษา ประถมศึกษา จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑ และมีประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปี ขึ้นไป จำนวน ๔๗ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๓ ตามลำดับ

๕.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า โดยภาพรวม คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๙๒, S.D. = ๐.๒๕๙) เมื่อจำแนกเป็นรายด้านสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการปกครอง โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการปกครอง คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.633$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ มีการปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งมหาเถรสมาคม รองลงมา ได้แก่ มีการปกครองในวัดตามหลักพระธรรมวินัย และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีความความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ

๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการศาสนศึกษา คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90, S.D. = 0.674$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ มีการควบคุมดูแลการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รองลงมา ได้แก่ จัดให้มีการเรียนการสอนนักเรียนอย่างน้อยที่สุดให้มีการอบรมพระธรรมวินัยโดยอนุโลมตามหลักสูตรนักเรียนตามคำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.๒๕๒๘ และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีการจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนักเรียนและบาลี

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการศึกษาสงเคราะห์ คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.79, S.D. = 0.653$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ มีการส่งพระไปเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ รองลงมา ได้แก่ มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาสถานศึกษาของรัฐและเอกชน และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีการจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์

๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02, S.D. = 0.675$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ มีการเผยแผ่ธรรมะโดนจัดให้มีการเทศน์การบรรยายธรรมในวันอัมมัสสวนะ รองลงมา ได้แก่ มีการเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์การบรรยายธรรม และมีการทำวัตรสวดมนต์ตามหลักพระธรรมวินัยเท่าๆกัน และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีการจัดตั้งห้องสมุดภายในวัดเพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน

๕) ด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านสาธารณูปการ คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.649$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงที่สุด ได้แก่ มีการดูแลซ่อมแซมปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมในวัด รองลงมา ได้แก่ มีการจัดสาธารณูปโภคเช่นไฟฟ้า น้ำประปาภายในวัด และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีการก่อสร้างเสนาสนะด้วยการของเงิน

งบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ

๖) **ด้านการสาธารณสงเคราะห์** โดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการสาธารณสงเคราะห์ คณะกรรมการวัด มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๐$, $S.D. = ๐.๖๓๙$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับสูงสุด ได้แก่ มีการให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล รongลงมาได้แก่ มีการจัดทำถนนภายในวัดสะดวกแก่การสัญจร และค่าเฉลี่ยอยู่ในอันดับต่ำที่สุด ได้แก่ มีการสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน

๕.๑.๓ ผลการเปรียบเทียบการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สรุปได้ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ คณะกรรมการวัดที่มีเพศ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคณะกรรมการวัดที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒ คณะกรรมการวัดที่มีอายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคณะกรรมการวัดที่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี และ ๓๑-๔๐ ปีแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนอายุ ๔๑-๕๐ ปี ๕๑-๖๐ ปี และ ๖๑ ปีขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ คณะกรรมการวัดที่มีสถานภาพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีสถานภาพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันจึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชากรที่มีสถานภาพ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ คณะกรรมการวัดที่มีอาชีพ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกันจึงยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าประชากรที่มีอายุ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกัน ซึ่งเป็นไป

ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๕ คณะกรรมการวัดที่มีการศึกษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสวัดในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคณะกรรมการวัดที่มีการศึกษา ประถมศึกษา แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนการศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา ปริญญาตรี ปริญญาโทและ ปริญญาเอก ไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๖ คณะกรรมการวัดที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสวัดในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

จากการศึกษาพบว่า คณะกรรมการวัดที่มีการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าคณะกรรมการวัดที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ๑-๕ ปี ๖-๑๐ ปี ๑๑-๑๕ ปี ๑๖-๒๐ ปี แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนประสบการณ์ในการทำงาน ๒๑ ปีขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

๕.๑.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี สรุปได้ดังนี้

คณะกรรมการวัดผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี พอสรุปได้ดังนี้

๑) ปัญหา อุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ มีการรวมศูนย์กลางการปกครองไปที่เจ้าอาวาสเพียงผู้เดียว ทำให้ในบางครั้งการดูแลอาจไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๔ คน รองลงมาคือ ภาระเบียดภายในแต่ละวัด ออกโดยผู้ปกครองเพียงผู้เดียว ไม่มีการประชุม ปรึกษาหารือ ผู้ได้ปกครอง อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ คน การร่วมประชุมกันมีน้อย การประชุมเพื่อพบปะ ปรึกษาหารือ กิจกรรมคณะสงฆ์มีน้อย เพียงปีละ ๒ ครั้ง ไม่เพียงพอ ไม่ทันกับสถานการณ์ปัญหา ที่เกิดขึ้น อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๕ คน

(๒) ด้านการศาสนศึกษา พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ โรงเรียนพระปริยัติธรรมมีสถานที่ไม่เหมาะสม บรรยากาศไม่สงบ ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ เนื่องจากใช้ศาลาการเปรียญของวัดเป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน ซึ่งในบางโอกาสต้องใช้เป็นสถานที่ให้ประชาชนต้องใช้ในการบำเพ็ญกุศล อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๔ คน รองลงมาคือ การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมได้แก่ นักเรียนและธรรมศึกษา ดำเนินการเรียนการสอนเฉพาะในช่วงเช้าพรรษา จึงไม่เพียงพอกับเรียนรู้ในแต่ละระดับชั้น อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๔ คน การเรียนการสอนมีการวัดและประเมินผล โดยดูจากสถิติ

จำนวนผู้สอบนักธรรม-ธรรมศึกษาได้ในแต่ละปี มีได้วัดและประเมินผลจากการนำไปประยุกต์ปฏิบัติได้จริงของผู้เรียน อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๗ คน

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการ แจกทุนการศึกษาที่ไม่เป็นธรรม เจาะจงเพียง พวกพ้องหรือญาติพี่น้องของ พระสังฆาธิการผู้เป็นเจ้าของทุน เท่านั้น อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๑ มีจำนวน ๕๗ คน รองลงมาคือ การสนับสนุนกิจการด้านการศึกษาสงเคราะห์ของพระสังฆาธิการ เน้นในเด็กและเยาวชน แต่ขาดการสงเคราะห์ทางการศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป อาทิ ผู้สูงอายุที่มีความต้องการ อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๓๓ คน

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการ พระสงฆ์ขาดเทคนิค และวิธีการในการนำเสนอให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายทุกวัย อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๑ มีจำนวน ๒๑ คน รองลงมาคือ การเผยแผ่เป็นเพียงเชิงรับ รอให้ประชาชนมาทำบุญที่วัด ในวันธัมมัสสวนะและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา แล้วจึงแสดงพระธรรมเทศนาให้ฟัง เท่านั้น อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๒ มีจำนวน ๑๑ คน พระสงฆ์บางรูปที่แสดงลักษณะอาการเบี่ยงเบนทางเพศ ส่งผลให้ประชาชนขาด ความศรัทธามีปฏิกิริยาไปในทางต่อต้านกิจกรรมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๘ คน

(๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับ ภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ยอดเงินบริจาคซึ่งใช้เป็นทุนหลักในการก่อสร้างลดลง อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๑ มีจำนวน ๖๗ คน รองลงมาคือ พระสังฆาธิการบางรูปเน้นการสร้างเสนาสนะใหม่ มิได้เน้นการดูแลรักษา เสนาสนะเดิม อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๒ มีจำนวน ๔๑ คน พระสังฆาธิการบางรูปดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะโดยมิได้รักษารูปแบบและเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๑๙ คน

(๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ปัญหา อุปสรรคเกี่ยวกับการ สงเคราะห์ซ้ำซ้อนกับฝ่ายราชการ เกิดประโยชน์ไม่เต็มที่ อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๑ มีจำนวน ๑๘ คน รองลงมาคือ ไม่มีแผนงานที่แน่นอน ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ดำเนินการไปตามที่สามารถทำได้ เท่านั้น อยู่ในลำดับสุดท้ายที่ ๒ มีจำนวน ๑๐ คน ขาดนโยบาย และแผนงานด้านสาธารณสงเคราะห์ต่างคนต่างทำงานขาดการมีส่วนร่วมของหน่วยงานต่างๆที่จะมาร่วมจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้เป็นรูปธรรม อยู่ในลำดับสุดท้าย มีจำนวน ๙ คน

๒) ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ทั้ง ๖ ด้าน โดยจำแนกรายด้านดังนี้

(๑) ด้านการปกครอง พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ผู้ปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น ควรลงพื้นที่เพื่อดูแล ให้คำปรึกษา และบำรุงขวัญกำลังใจแก่ผู้ใต้ปกครองเป็นประจำ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๔๕ คน รองลงมาคือ การออกกฎ ระเบียบ ภายในวัด นอกจากต้องเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยแล้ว ผู้ปกครองควรจัดประชุมโดยให้ผู้ใต้ปกครองได้มีส่วนร่วมในการบัญญัติ กฎ ระเบียบ แสดงทัศนคติ แล้วจึงตั้งโดยไข่มติในที่ประชุมนั้น อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๑ คน และควรจัดประชุมคณะสงฆ์ในระดับอำเภอตำบล และในระดับวัด เป็นประจำทุกเดือน มีจำนวน ๑๕ คน

(๒) ด้านการศาสนศึกษา พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรจัดอาคารเรียนหรือห้องเรียนพระปริยัติธรรมแยกออกเป็นเอกเทศเพื่อใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมโดยเฉพาะ และควรมีการอบรมด้วย อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๓๔ คน รองลงมาคือ ควรจัดให้มีการเรียนการสอน

พระปริยัติธรรมแผนกธรรมตลอดทั้งปี เว้นไว้เพียงในวันธัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และเทศกาลสำคัญๆ ประจำปี เท่านั้น อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๒๔ คน และปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมให้ผู้เรียนสามารถนำไป ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง มีจำนวน ๑๗ คน

(๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรกระจายทุนศึกษาสงเคราะห์ให้เข้าถึงผู้ที่มีความเหมาะสมอย่างแท้จริง อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๕๗ คน รองลงมาคือ ควรจัดมุมหนังสือธรรมะ หรือห้องสมุดที่เป็นแหล่งรวบรวมหนังสือและสื่อต่างๆ เช่น เทปบรรยายธรรม คำสอนในทางพระพุทธศาสนา สำหรับผู้สูงอายุที่มีความสนใจต้องการศึกษามีจำนวน ๓๓ คน

(๔) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรมีการฝึกอบรมและเลือกวิธีการนำเสนอในการเผยแผ่ที่สามารถกระตุ้นและสร้างความสนใจแก่ประชาชนทุกวัยได้ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๒๑ คน รองลงมาคือ ควรทำงานเชิงรุก เผยแผ่โดยอาศัยสื่อกลางในชุมชนนั้นๆ อาทิ เสียตามสายของหมู่บ้าน อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๑ คน และคณะสงฆ์ควรคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาบวชหรือควรให้พระสงฆ์ที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนทางเพศ ไปปฏิบัติงานด้านอื่น นอกเหนือจากงานในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นงานที่ต้องใกล้ชิดกับประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน มีจำนวน ๘ คน

(๕) ด้านการสาธารณูปการ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ ควรประสานงานและขอความช่วยเหลือจากส่วนราชการหรือองค์กร การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้เข้ามาให้ การสนับสนุนเงินทุนในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะแก่วัดในสังกัดพื้นที่ อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๖๗ คน รองลงมาคือ ควรรณรงค์ให้พระสงฆ์ให้การดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและก่อสร้างเท่าที่จำเป็น อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๔๑ คน และควรรักษาศิลปะประจำถิ่นและก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น มีจำนวน ๑๙ คน

(๖) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ คณะสงฆ์ควรประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการหรือองค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่นในการสงเคราะห์คนในชุมชน อยู่ในลำดับที่ ๑ มีจำนวน ๑๘ คน รองลงมาคือ ควรกำหนดเป้าหมาย อยู่ในลำดับที่ ๒ มีจำนวน ๑๐ คน และควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนก่อนลงมือปฏิบัติงาน มีจำนวน ๙ คน

๕.๑.๕ สรุปแนวทางในการพัฒนาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

การปกครองคณะสงฆ์ทุกระดับชั้น พื้นฐานที่พระสงฆ์ทุกระดับต้องยึดเป็นหลัก ได้แก่ พระธรรมวินัย ส่วนพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงข้อบัญญัติในกฎหมายอื่นๆ เป็นเพียงเครื่องมือใช้ในการปกครอง เท่านั้น หากพระภิกษุสามเณรในปกครองปฏิบัติได้ตรงตามพระธรรมวินัย ก็ไม่ต้องกังวลว่าจะผิดในตวับทกฎหมายอื่นๆ เพราะ พระวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติขึ้น การศึกษาพระปริยัติธรรม ถือเป็นรากเหง้าแห่งพระพุทธศาสนา หากไม่มีการเรียนพระปริยัติธรรมเมื่อใด ก็จะได้ชื่อว่าถึงการสูญสิ้นพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในการปัจจุบันมุ่งความสำคัญไปที่เด็กและเยาวชนโดยเป็นการสงเคราะห์อุปกรณ์การศึกษา เครื่องเรียน หนังสือเรียน แก่เด็กนักเรียนในโรงเรียนหรือสถานศึกษาต่างๆ การนำธรรมะไปสู่ประชาชนโดยไม่รอโอกาสในคราวที่ประชาชนเข้ามาวัดในวันพระหรือวันธรรมมัสสวนะ เท่านั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ผ่านมา พระสงฆ์เน้นเชิงรับเป็นหลัก แต่ในปัจจุบัน ได้มีการให้ความสำคัญกับการเผยแผ่ในเชิงรุก หากบูรณา

การเป็นรูปแบบของการก่อสร้างสมัยใหม่ แต่มิได้รักษามรดกทางวัฒนธรรมไว้ก็ไม่เป็นการสมควร อย่างไรก็ตาม พระสังฆาธิการต้องให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้านนี้ด้วย ให้การสงเคราะห์ได้ตามกำลังความสามารถของตน ในปัจจุบัน ภาคประชาสังคมมีความเข้มแข็ง ชุมชนพัฒนาขึ้นด้วยความร่วมมือของภาครัฐ เอกชน และองค์กรการกุศลต่างๆ บทบาทในการสงเคราะห์ชุมชนจึงดูลดน้อยลง บทบาทในด้านสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นไปในรูปแบบของการให้ความสงเคราะห์ด้านจิตใจแก่ประชาชนเป็นสำคัญ พระสงฆ์สามารถให้ความช่วยเหลือได้โดยไม่ผิดหลักพระวินัยก็เห็นเป็นเรื่องที่สมควรแต่การสงเคราะห์ที่ประเสริฐที่สุด

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ในภาพรวมทั้ง ๖ ด้าน พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายด้านสามารถนำผลการวิจัยมาอภิปรายได้ดังนี้

๕.๒.๑ ด้านการปกครอง ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการปกครอง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เรื่องมีการปกครองในวัดตามหลักพระธรรมวินัย การปกครองในวัดเป็นไปด้วยความยุติธรรม การออกกฎระเบียบภายในวัดเพื่อใช้ในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัยปัญหาภายในวัด เพื่อหาข้อยุติหรือเพื่อการลงนิคหกรรม การให้การศึกษอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัด การจัดกิจการของวัด เช่น บัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้เป็นไปด้วยดี มีความยุติธรรมในการให้ทุน-ให้โทษ การปกครองในวัดเป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบหรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม ซึ่งสอดคล้องกับ **พระปลัดมนต์**

ดก สุวโจ (ต้นทองขจร) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการงานด้านการปกครองควรกระจายอำนาจให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วม อาจเป็นการร่วมประชุมกันของพระภิกษุเพื่อลงมติในการกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับภายในวัดร่วมกัน หรือมีการสรรหาและแต่งตั้งพระภิกษุผู้มีความรู้ ความสามารถ ให้ดำรงตำแหน่งทางการปกครอง เพื่อเข้ามามีส่วนรวมในการบริหารจัดการวัด ด้านการศาสนศึกษา พบว่า ครูสอนพระปริยัติธรรมเป็นบุคลากรสำคัญ ดังนั้น จึงต้องสรรหาและพัฒนาศักยภาพอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งควรจัดหาอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยสร้างความสนใจให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนควรจัดค่าตอบแทนหรือนิตยภัตเพื่อเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยอีกประการหนึ่ง ด้านการศึกษสงเคราะห์ พบว่าการประสานงานกันระหว่างวัดกับวัด และระหว่างวัดกับภาครัฐหรือเอกชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการให้การอุปถัมภ์แก่นักเรียนของสถานศึกษาในแต่ละพื้นที่ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในการกระจายการสนับสนุน มิให้ทับซ้อนกัน ซึ่งไม่ก่อให้เกิดความคุ้มค่าอย่างแท้จริง ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า การสรรหา พัฒนาบุคลากรที่ทำงานด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มีปริมาณและศักยภาพเพียงพอกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเร่งด่วน รวมถึงต้องปรับปรุงการปฏิบัติงานของพระสงฆ์ในการเผยแผ่ ให้เข้าถึงพื้นที่ มิให้เป็นเพียงเชิงรับ อีกทั้งควรมีการจัดทำปฏิทินกิจกรรมในการเผยแผ่พระพุทธ ศาสนา เพื่อแสดงให้เห็นวัดอุปประสงค์

ทิศทางที่ชัดเจนในการทำงาน ด้านการสาธารณูปการ พบว่า การประสานงานกับภาครัฐและเอกชน เป็นสิ่งจำเป็นในสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่พุทธศาสนิกชนในพื้นที่ไม่มีกำลังพอที่จะสนับสนุนเงินทุนในการบูรณปฏิสังขรณ์เสนาสนะที่ชำรุดทรุดโทรม รวมทั้งต้องมีการจัดทำแผนผังสาธารณูปการภายในวัด ก่อนดำเนินการก่อสร้างเสนาสนะใดๆ อีกทั้ง ต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอย และความง่ายต่อการบำรุงรักษาเป็นสำคัญ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ พบว่า การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจเป็นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีต่อประชาชน ดังนั้น พระสงฆ์จึงต้องหันมาให้ความสำคัญในการสงเคราะห์ด้านจิตใจแก่ประชาชน อีกทั้ง ในการสงเคราะห์ประชาชนในด้านวัตถุหรือสงเคราะห์ด้วยปัจจัย ๔ นั้น ปัจจุบันมีหน่วยงานราชการและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทมากอยู่แล้ว วัดในฐานะศูนย์กลางของชุมชน จึงควรให้ความสนใจในการสงเคราะห์ทางด้านจิตใจแก่ประชาชนเป็นหลัก^๑

๕.๒.๒ ด้านการศาสนศึกษา ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จัดให้มีการเรียนการสอนนิกกรรม อย่างน้อยที่สุดให้มีการอบรมพระธรรมวินัยโดยอนุโลมตามหลักสูตรนิกกรรมตามคำสั่งมหาเถรสมาคม พ.ศ.๒๕๒๘ มีการตรวจตราดูแลการสอนของครูพระปริยัติธรรม การควบคุมดูแลและการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแบบแผนและประเพณี อันติงามของท้องถิ่น ส่งเสริมให้มีการอบรมบาลีและนิกกรรมก่อนสอบใน แต่ละปี การจัดหาอุปกรณ์การศึกษา เช่น สมุด ปากกา ฯลฯ การจัดหาทุนการศึกษาให้แก่พระสงฆ์ที่เรียนนิกกรรมและบาลี การยกย่องเชิดชูเกียรติผู้สอบนิกกรรม เปรียญธรรม ในระดับต่างๆ ได้ การจัดถวายรางวัลแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูโพธิธรรมาภรณ์ (สุเทพ งามละมัย) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า เจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัดโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี มีทักษะการบริหารจัดการวัด อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงจากมากไปหาน้อยตามค่าเฉลี่ย คือ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ทักษะด้านความคิดรวบยอด ทักษะด้านการสอน ทักษะด้านเทคนิคและทักษะด้านความคิด การเปรียบเทียบทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พระสงฆ์มีทักษะแตกต่างกันตามพรรษาจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนพระสงฆ์ที่มีอายุ และระดับการศึกษานิกกรรมต่างกัน มีทักษะไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้แนวทางในการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ในด้านเทคนิค ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านความคิดรวบยอด ด้านความคิด และด้านการสอน พบว่า การพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ของเจ้าอาวาสจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการส่งเสริมหรือจัดให้มีการสัมมนาทางวิชาการ การแลกเปลี่ยนทางความคิด ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนในด้านงบประมาณบุคลากร เทคโนโลยีที่

^๑ พระปลัดมนต์ดก สุวโจ (ต้นหลงขจร), “การบริหารจัดการวัดของพระสงฆ์ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ทันสมัย เพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าอาวาสสามารถเข้าถึงวิทยาการสมัยใหม่ ข้อมูลข่าวสาร และเทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ง่ายขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การพัฒนาวัดมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น อันจะส่งผลให้เกิดความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบต่อไปในอนาคต^๒

๕.๒.๓ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการศึกษาสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาศาสนสถานศึกษาของรัฐและเอกชน การตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา หรืออุดมศึกษา การช่วยเหลือด้านทุนการศึกษาเฉพาะบุคคลผู้กำลังศึกษาที่มีความเดือดร้อน การช่วยเหลือด้านอุปกรณ์การศึกษาแก่สถานศึกษาต่างๆ การมอบรางวัลให้แก่นักเรียนผู้เรียนดีในระดับต่างๆ การส่งพระไปเป็นครูช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานศึกษาต่างๆ การประสานการจัดหางบประมาณในการสร้างอาคารเรียน/ห้องเรียน/ห้องจริยศึกษา การจัดตั้งศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ซึ่งสอดคล้องกับ **พระมหาณัฐพล ดอนตะโก** ได้วิจัยเรื่อง “คุณธรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๑” ผลจากการวิจัยพบว่า คุณธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๑ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ รักษาความสัตย์ ความจริงใจ ต่อตัวเองที่จะประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง ความอดทน อดกลั้น อดออมที่จะไม่ประพฤติดลวงความสุจริตไม่ว่าด้วยประการใด และการรู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเองให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในความสัจความดี การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้เรียน ด้านการร่วมมือกับผู้อื่นในชุมชนอย่างสร้างสรรค์ ด้านแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน ด้านปฏิบัติการกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ด้านพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ และด้านรายงานผลการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ^๓

๕.๒.๔ ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์

^๒ พระครูไพโรจน์สารคุณ (สุเทพ คุณงกโร), “ทักษะการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาสในอำเภอลาดหลุมแก้วจังหวัดปทุมธานี”, **พุทธศาสนธรรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

^๓ พระมหาณัฐพล ปสนโน (ดอนตะโก), “คุณธรรมของผู้บริหารกับการปฏิบัติตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรี เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๑),

การบรรยายธรรมในวัน อัมมัสสวนะ การเผยแผ่ธรรมะโดยจัดให้มีการเทศน์ การบรรยายธรรม และจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา การทำวัตร สวดมนต์ ตามหลักพระธรรมวินัย การจัดตั้งห้องสมุดภายในวัด เพื่อประโยชน์ในการศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรและประชาชน การแนะนำสั่งสอนอบรมประชาชนให้เข้าใจ ศาสนพิธีและการปฏิบัติ การอบรมให้ศิษย์วัดมีศีลธรรมจรรยา ไหว้พระสวดมนต์ การอบรมให้ศิษย์วัดมีความรู้เรื่องพระพุทธศาสนา รณรงค์ให้มีการแสดงตนเป็นพุทธมามกะแก่นักเรียน และประชาชนทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านนโยบายการเผยแผ่ ด้านบุคลากรผู้เผยแผ่ ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ด้านเทคนิคการเผยแผ่ และด้านสื่อในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี พบว่า ด้านนโยบายการเผยแผ่ ควรปรับปรุงนโยบายให้มีความชัดเจน มีความเป็นไปได้ในการที่จะทำการเผยแผ่ในแต่ละพื้นที่นั้น ด้านบุคลากรผู้เผยแผ่ ควรให้มีการอบรมส่งเสริมบุคลากรด้านเผยแผ่ให้มากและควรใช้สื่อเข้ามาประกอบด้วย ด้านรูปแบบการเผยแผ่ ควรที่จะนำสื่อการสอนมาใช้เสริมไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายต่อผู้ฟัง และควรเน้นให้มีกิจกรรมเข้าแทรก เพื่อดึงดูดผู้ฟังให้มีความสนใจกับกระบวนการที่เผยแผ่ ด้านเทคนิควิธีการเผยแผ่ ควรสร้างกระบวนการโดยเสริมเทคนิคต่างๆ ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้นและตัวบุคลากรต้องมีความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการสร้างกระบวนการเผยแผ่เพื่ออบรมแก่บุคลากรต่อไปอีก ด้านสื่อในการเผยแผ่ พบว่า ควรมีการอบรมให้รู้จักการสร้างสื่อ และใช้สื่อในการสอนให้เป็นและเก่งทั้งข้อมูลและแม่นยำ เหมาะสมแก่ผู้รับสารอย่างยิ่ง^๔

๕.๒.๕ ด้านการสาธารณูปการ ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการสาธารณูปการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการจัดศาสนสมบัติวัดให้เป็นไปตามพระธรรมวินัย และกฎกระทรวงการวางแผนในการก่อสร้างอาคารเสนาสนะในวัด การดูแล ซ่อมแซม ปฏิสังขรณ์ถาวรวัตถุที่ชำรุดทรุดโทรมในวัด การก่อสร้างเสนาสนะด้วยการขอเงินงบประมาณอุดหนุนจากหน่วยงานราชการ การควบคุมดูแลการก่อสร้าง โดยส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ความเป็นไทย การจัดสาธารณูปโภค เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา ภายในวัด การจัดงานวัดเพื่อหารายได้บำรุงวัด การจัดความขัดแย้งระหว่างวัดกับชาวบ้าน ซึ่งมีเหตุจากการสร้างสาธารณูปการต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับ สุรสิทธิ์ ไกรสิน ได้วิจัยเรื่อง “วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน” ผลจากการวิจัยพบว่า ประวัติความเป็นมาของวัดร้างใน

^๔พระครูวาทีธรรมวัฒน์ (บุญเลิศ จิตวฑฒโน), “การบริหารกิจการคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

ภาคอีสาน ในแต่ละพื้นที่ที่ทำการวิจัย แต่ละวัดล้วนตั้งขึ้นพร้อมกับการตั้งบ้านเรือนและการสร้างชุมชนบางแห่งเมื่อชุมชนขยายเพิ่มมากขึ้น ทำให้เนื้อที่ภายในวัดคับแคบลง ซึ่งชุมชนถือว่าวัดเป็นสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของประชาชนในชุมชนมาทุกยุคทุกสมัย ถ้าสถานที่ไม่เหมาะสมก็ต้องย้ายหรือไปสร้างวัดใหม่จึงทำให้วัดเก่าร้างไป ส่วนวัดที่มีสถานที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของชุมชนไม่ดี รวมไปถึงข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ไม่เหมาะสม ทำให้วัดไม่มีพระจำพรรษาเป็นเหตุให้วัดร้างไปในที่สุด ด้านวิกฤติที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างในภาคอีสาน เกิดจากกรณีดังต่อไปนี้คือ การแตกแยกความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน เศรษฐกิจของชุมชนตกต่ำ ไม่มีผู้บวช สืบทอดศาสนาทางพุทธศาสนา ความขัดแย้งระหว่างพระภิกษุด้วยกัน ชาวบ้านขาดความศรัทธาในตัวพระสงฆ์ เนื้อที่ที่ตั้งวัดมีไม่มากพอที่จะพัฒนาในด้านเสนาสนะและสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ และความเชื่อของชาวบ้านในเรื่องอำนาจของสิ่งเหนือธรรมชาติ วัดตั้งอยู่กลางหมู่บ้านแลพื้นที่ต่ำกว่าบ้านของชาวบ้านเวลาฝนตกน้ำในหมู่บ้านจะไหลไปท่วมวัดซึ่งมีพื้นที่ต่ำ ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ชาวบ้านได้ สาเหตุที่นำไปสู่การเกิดวัดร้างภาคอีสานได้แก่ การแตกแยกความสามัคคีของคนในชุมชน ขาดศรัทธาทางพุทธศาสนา ชาวบ้านขาดความเลื่อมใสในตัวพระสงฆ์ ส่วนแนวทางในการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้างนั้นสามารถทำได้โดยความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ เพื่อทำให้วัดเป็นศูนย์ของกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชน^๕

๕.๒.๖ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ ผลการศึกษา พบว่า การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง ทั้งนี้เนื่องจากการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการสงเคราะห์เครื่องอุปโภคบริโภคให้แก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การสงเคราะห์ที่พักพิงชั่วคราวแก่ผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน การจัดทำถนนภายในวัด สะดวกแก่การสัญจร การรณรงค์ ป้องกัน ภัยพิบัติในโรงเรียน การช่วยเหลือและให้คำแนะนำตามหลักพุทธศาสนาแก่บุคคลผู้มีความเดือดร้อนหรือมีทุกข์ การช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่น ซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณประโยชน์ การให้ความสะดวกแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ **พระครูชินวรานุวัตร (คำยวง)** ได้ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของวัดที่มีต่องานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านซ้องน้อย จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของวัดต่องานด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านซ้องน้อย จังหวัดราชบุรี ทั้ง ๓ ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการพัฒนาจิตใจ ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนในด้านการพัฒนาท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนของวัดในการดำเนินงานด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ คือปัญหาการนโยบายการทำงานขาดแผนงาน การจัดการที่ไม่เหมาะสมกับงานและการกระจายงาน การอนุเคราะห์ส่งเสริมในด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ทั้ง ๓ ด้านให้แก่ชุมชนไม่ทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ ขาดการจัดกิจกรรมการด้านส่งเสริมในงานสาธารณสุขสงเคราะห์ให้แก่ชุมชน และการดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมขาดความต่อเนื่องและ

^๕สุรสิทธิ์ ไกรสิน, “วัดร้างในภาคอีสาน : การศึกษาวิกฤติ แนวทางการฟื้นฟูและพัฒนาวัดร้าง โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน”, **ปริญญานิพนธ์คุณุภบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒).

เป็นรูปธรรม และขาดกำลังทุนสนับสนุนและขาดการประสานร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชน และขาดการส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ และประกอบกับการทำงานต่างวัดต่าง ทำขาดความร่วมมือกันทำงาน ทำให้การทำงานไปคนละทิศละทางไม่สอดคล้องกันทำให้งานด้านการสาธารณสงเคราะห์ไม่ก้าวหน้า ตลอดจนขาดบุคลากรที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานและรองรับการปฏิบัติงานในอนาคตเป็นจำนวนมาก ^๖

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่องการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) ควรมีการจัดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะ ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่พระสังฆาธิการทุกระดับ เป็นประจำ อย่างน้อยปีละ ๔ ครั้งเพื่อประโยชน์ด้านการปกครองคณะสงฆ์

๒) ควรสรรหาบุคลากรครูสอนพระปริยัติธรรมให้เพียงพอและมีประจำอยู่ในทุกสำนักเรียน และควรจัดอุปกรณ์การสอนที่ทันสมัยเพื่อช่วยประหยัดเวลาในการเรียนการสอนที่สูญเสียไปโดยไม่จำเป็น

๓) ควรมีการประสานงานกันระหว่างวัด เพื่อกระจายการสนับสนุนทุนการศึกษาไปในทุกๆ สถานศึกษา และวัดควรประสานงานกับภาครัฐและเอกชนที่ให้การอุปถัมภ์หรือมีหน้าที่ในการสนับสนุนการศึกษาแก่สถานศึกษาในพื้นที่ เพื่อมิให้การสงเคราะห์นั้นทับซ้อนกัน

๔) ควรพัฒนาศักยภาพด้านการศึกษาแก่พระสงฆ์ เพื่อให้มีความรู้ สามารถให้การอบรมสั่งสอน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม แก่ประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพกับคนทุกเพศทุกวัย และ พระสังฆาธิการควรทำงานในเชิงรุกคือ ไม่รอให้คนเข้าไปหาถึงวัด แต่เป็นฝ่ายนำธรรมะมาให้ความรู้ประชาชนถึงบ้าน

๕) ควรรณรงค์ให้พระสังฆาธิการดูแลรักษาเสนาสนะที่มีอยู่ มากกว่าการก่อสร้างขึ้นมาใหม่ และรณรงค์การก่อสร้างเสนาสนะที่มีเอกลักษณ์ของศิลปะประจำถิ่น

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

๑) ควรจัดหาบุคลากรเพิ่มเติม และบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในด้านต่าง เข้ามาช่วยเหลือในการบริหารวัดของเจ้าอาวาส

๒) การบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ควรจะต้องมีการประสานความร่วมมือหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนา องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่จะช่วยให้เกิดการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอกเพิ่มมากขึ้น

^๖ พระครูชินวรานุวัตร (คำยวง), “บทบาทของวัดที่มีต่องานด้านสาธารณสงเคราะห์ : กรณีศึกษาชุมชนบ้านฆ้องน้อย จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔),

๓) ให้มีการส่งเสริมบุคลากรเพื่อช่วยในการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อให้เกิดการพัฒนาด้านเทคนิควิธีในการบริหารวัดของเจ้าอาวาส ที่มีความทันสมัย

๔) ควรให้มีการส่งเสริมให้คณะกรรมการได้ไปศึกษาดูงานการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในที่อื่นๆ ที่บริหารวัดจนประสบความสำเร็จจนมีรูปแบบและมาตรฐานเพื่อนำมาพัฒนาการบริหารวัดของเจ้าอาวาสให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑) ควรมีการศึกษาการบริหารวัดของเจ้าอาวาส ในอำเภอใกล้เคียงหรือต่างจังหวัด เพื่อให้ทราบข้อมูลที่ครอบคลุมและใกล้เคียงมากขึ้น

๒) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรเปลี่ยนกลุ่มประชากรในการทำวิจัยเป็นพระสงฆ์ และประชาชนที่มีสถานภาพที่หลากหลายกว่านี้เพื่อให้ทราบความคิดเห็นต่อการบริหารวัดของเจ้าอาวาสในตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

๓) ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการวิจัยในเชิงคุณภาพ เพื่อจะได้ทราบรายละเอียด ด้วยการสัมภาษณ์ (Interview) โดยแบบสัมภาษณ์ รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เช่น พระสังฆาธิการ ไวยาวัจกร กรรมการวัด หรือผู้นำชุมชน เป็นต้น